

IN DIT NUMMER

VISSERSCHEPEN UIT VERVLOGEN TIJDEN

De geschiedenis van de visserij in het Schelde-estuarium rond 1900. **pag. 4**

HOOI VAN ZEEUWSE DIJKEN OMSTREDEN

Het maaibeheer in Zeeland en Vlaanderen onder de loep. **pag. 6**

RUBRIEKEN

ScheldeNieuws **pag. 3**

Gespot
Jol 124A Petrus uit
Mariekerke **pag. 5**

Scheldemonitor
Zeehond is terug in
Westerschelde **pag. 7**

Wonen en werken
Slapen op het
Scheldestrand **pag. 8**

Verzanding bedreigt het Zwin

Uitdiepen van de geul

Het Zwin situeert zich aan de Westerscheldemonding, op de grens met Nederland (Sluis) en België (Knokke-Heist). Het gebied bestaat uit een duinenrij die ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens wordt onderbroken door een bres, met daarachter zilte slikken en schorren. Het natuurhistorisch belang van het Zwin is enorm, vandaar ook dat beide landen gezamenlijk de dreigende verzanding van het Zwin aanpakken met een grensoverschrijdend actieplan.

In het begin van de jaartelling was de Zwinstreek een duinenrij met daarachter moerassen en veengebieden, de streek was zo goed als onbewoond. Middeleeuwse stormvloedern vernielden de duinenrij waardoor de ganse kustvlakte overstromde en een diepe zee-arm ontstond. Met de geleidelijke terugtrekking van de zee vestigden zich meer en meer mensen in de streek en

ontstonden in de loop van de achttste eeuw de eerste dorpen. Brugge ontwikkelde zich tot een bruisende haven en kende een periode van economische welvaart. Hieraan kwam een eind door de verzanding van de Zwingeul. Havens verplaatsten zich steeds meer zee-wards en het huidige Sluis was de laatste kleine haven die nog slechts voor een korte periode kon standhouden. In de 19e

eeuw was de Zwingeul als vaargeul compleet nutteloos geworden door de verzanding en daarop besloten Nederland en België het gebied in te polderen. Na WO II werd het Zwin overgedragen aan de Compagnie het Zoute, een vastgoedfirma.

RESERVAAT

Het gebied kon nu worden ingedijkt met het oog op het creëren van landbouwgronden. Opmerkelijk genoeg was het toenmalig directeur Léon Lippens van de firma die zich verzette tegen de inpoldering. Sterker nog, Lippens droeg het gebied in 1952 voor als natuurreservaat, waardoor het Zwin het eerste natuurreservaat van

België werd. Het reservaat in zijn huidige vorm heeft een totale oppervlakte van 158 ha, waarvan 33 ha in Nederland en 125 ha in België. Het Belgische deel van het Zwin is nog steeds eigendom van de Compagnie het Zoute, het Nederlandse deel van de Nederlandse Staat (Ministerie van Financiën, dienst monumenten). Zowel de Belgische als de Nederlandse regering duiden in 1986 het Zwin aan als wetland met internationale betekenis (volgens de zogeheten RAMSAR conventie). Het reservaat maakt verder ook deel uit van het Natura 2000 netwerk, is als landschap beschermd en staat op het gewestplan ingekleurd als natuurgebied.

EFFECTEN

Terwijl de verzanding in het verleden van het Zwin economische consequenties had, bedreigt ze nu de toekomst van het Zwin als natuurgebied. Oorzaak van de huidige verzanding zijn, naast de natuurlijke processen, de gewijzigde stromingspatronen in het mon-

dingsgebied Westerschelde-Noordzee waardoor een ontzanding van de Belgische oostkust optreedt. De overheid besloot daarop om eind jaren '70 zand te spuiten op de stranden van Knokke, Heist en Cadzand. Zand dat met het getij deels terechtkwam in het Zwin. Ook de uitbouw van de voorhaven van Zeebrugge en de bouw van de Oosterscheldkering blijken een rol te spelen in de verzanding van het natuurreservaat. Door deze verzanding verdwijnt de dynamiek in het gebied en evolueren de slikgebieden naar zandbanken, waarin doorgaans de diversiteit aan bodemdieren veel lager is. De grootte van populaties van vogels zoals tureluur, bergeend e.a. die deze organismen op hun menu hebben staan, neemt dan ook duidelijk af. Ook de schorren lijden onder de verzanding. Zeekraal- en schorrekruidvegetaties verdwijnen onder toenemende druk van gewone zoutmelde en na verloop van tijd zal strandkweek de vegetatie domineren.

Zwinbloempje of Lamsoor (*Limonium Vulgare*)

ZANDVANG

Vanwege deze ecologische gevolgen besloten België en Nederland begin jaren '90 om de verzanding te stoppen via de aanleg van een zandvang in de hoofdgeul. De eerste proefkuil had een capaciteit van ruim 30.000 m³ en moest het Zwin voor een hele tijd veiligstellen. Dit was echter buiten een aantal stormen gerekend, want al spoedig bleek de zandvang grotendeels gevuld en moest dus eerder dan voorzien worden leeg gegraven. Ook bleek het systeem niet hele-

maal waterdicht: er bleef een beperkt zandtransport landinwaarts bestaan. De capaciteit van de proefkuil was bovendien onvoldoende, en werd tot 2 maal toe uitgebreid tot 90.000 m³ in 1997. Om het dynamische karakter van het Zwin te behouden moet men daarom de zandvang regelmatig leeghalen. De onderhoudswerken aan de zandvang worden vaak gecombineerd met het hergraven en heroriënteren van de Zwinmondning en het uitdiepen van de hoofdgeul. Eind 2003 heeft Nederland de geul opnieuw westwaarts verlegd en verdiept.

ALTERNATIEVEN

Omdat de aanleg en het onderhoud van de zandvang geen duurzame oplossing was, ging de Technische Werkgroep van de Internationale Zwincommissie op zoek naar alternatieven en kwam in oktober 2002 met drie mogelijke oplossingen. Een eerste en tevens het goedkoopste alternatief bestaat eruit om helemaal niets te doen en de ontwikkelingen van het Zwin spontaan te laten verlopen. Voordeel hiervan is dat er voorrang wordt gegeven aan natuurlijke processen en dat de verstoring veroorzaakt door het leeghalen van de zandvang wegvalt. Groot nadeel is dat de verzanding dan onverminderd doorgaat, met de beschreven negatieve effecten voor fauna en flora.

Het Zwin vanuit de lucht

Een tweede voorstel bestaat uit de afgraving van hoger gelegen delen in combinatie met het uitdiepen/verbreden van de hoofdgeul. Hierdoor zal de komberging toenemen en treedt er een grotere uitschuiving op. Het sediment dat tijdens de vloed landwaarts wordt getransporteerd zal dan via de ebstroom terug zee- waarts bewegen. In de huidige situatie is de ebstroom veel zwakker dan de vloedstroom met een netto sedimentatie als resultaat. Groot voordeel van

dit voorstel is dat de dynamiek toeneemt, anderzijds zal men genoodzaakt zijn om het afgraven te herhalen.

Een laatste alternatief betreft het ontpolderen van de aangrenzende Willem-Leopold polder (220 ha, circa de helft van de oppervlakte). Bezien vanuit de dynamiek van de het Zwin is dit alternatief veruit het beste, maar de socio-economische tol is hoog. Op vraag van de Internationale Zwincommissie paste de werkgroep dit laatste voorstel aan naar een sce-

nario met een ontpoldering van 25%.

In een advies naar de bevoegde ministers stelt de Internationale Zwincommissie voor om een milieu effect rapportage procedure te starten waarbij het laatste alternatief centraal staat. Bij het ter perse gaan van deze nieuwsbrief was de m.e.r.-procedure nog niet gestart. Hopelijk komt men echter snel tot een duurzame oplossing en wordt de toekomst van het Zwin verzekerd. (IV)

S c h e l d e N i e u w s

DE SCHELDE NATUURLIJK!

De Schelde komt naar u toe deze zomer... Nederlandse en Vlaamse natuur- en milieuorganisaties starten deze zomer de campagne "De Schelde Natuurlijk!". Op 23 en 24 augustus presenteren zij hun visie op een duurzaam en natuurlijk Schelde-estuarium aan verantwoordelijke politici en bestuurders in Den Haag, Middelburg, Antwerpen en Brussel. Aansluitend start de publiekscampagne met ondermeer een mobiel informatiecentrum, de Scheldebus. Het doel is de betrokkenheid van mensen bij de Schelde te vergroten. Tot eind 2005 worden verschillende activiteiten in Nederland en Vlaanderen georganiseerd. Speciaal voor de campagne is vanaf eind augustus de website www.descheldenatuurlijk.nl en www.descheldenatuurlijk.be beschikbaar. Vogelbescherming Nederland, een van de partnerorganisaties, heeft in juni 2004 een themanummer van haar tijdschrift Vogelnieuws uitgebracht over het Schelde-estuarium.

Meer informatie: Bert Denneman (Vogelbescherming Nederland) +31 (0)30 6937700 en Philippe Weiler (WWF-België) +32 (0)2 3400999

INSPRAAKRONDE ONTWIKKELINGSSCHETS 2010 EN SMER

Ook ProSes (Projectdirectie ontwikkelingsschets Schelde-estuarium) komt weer naar u toe! Er komt weer een inspraakperiode ditmaal voor de concept Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium en de onderzoeken S-MER en MKBA inzake Veiligheid (Sigmaplan), Toegankelijkheid en Natuurlijkheid.

Er staan 7 informatie- en inspraakavonden in Vlaanderen en Nederland op het programma. Deze avonden worden gehouden voor de burgers van het Schelde-estuarium en andere geïnteresseerden en bieden informatie over ProSes, de Ontwikkelingsschets en de onderzoeken. Bovendien kunt u tijdens de bijeenkomst mondeling inspraak doen in een hoorzitting.

De avonden beginnen om 18.30 uur en zijn op: maandag 20 september (Antwerpen), dinsdag 21 september (Terneuzen), donderdag 23 september (Beveren), dinsdag 28 september (Wetteren), donderdag 30 september (Rilland), maandag 4 oktober (Vlissingen) en dinsdag 5 oktober (Waasmunster).

Meer informatie: www.proses.nl of www.proses.be

ZOUTE TEELTEN LANGS DE WESTERSCHELDE

In opdracht van ProSes worden veel onderzoeken uitgevoerd. De rapporten hierover vindt u op de websites www.proses.nl en www.proses.be onder het item rapporten. Onlangs zijn studies afgerond naar de mogelijkheden voor zeecultuur in nieuwe getijdennatuur langs de Westerschelde. Het onderzoek past in het streven om nieuwe getijdennatuur langs de Westerschelde waar mogelijk te combineren met andere functies. Onderzoekers van het Centrum voor Schelpdieronderzoek (RIVO) te Yerseke tonen aan dat de onderzochte voorbeeldgebieden potenties hebben voor verschillende vormen van aquacultuur. Vanwege de condities (zoutgehalte en waterkwaliteit) worden de Braakmanpolder, de Hellegatpolder en de Serarendspolder (polders in het midden deel aan de zuidkant van de Westerschelde) voor combinatieteelten van zeekraal en hangcultuurmosselen het meest kansrijk geacht.

Studenten van de opleiding Aquatische ecotechnologie en Spring, Centrum voor Duurzaamheid en Water van de Hogeschool Zeeland (HZ) ontwierpen inrichtingsvormen voor deze polders. Voor meer informatie: www.proses.nl of www.proses.be en dhr. J.Heringa, docent van de HZ, tel: +31(0)118 489326

PILOTS IN WESTERSCHELDE VOOR PROJECT COMCOAST

COMCOAST is een Europees project (Interreg) dat inspeelt op en vooruitkijkt naar klimatologische ontwikkelingen (zeespiegelstijging) en maatschappelijke ontwikkelingen (bevolkings- en ruimtelijke groei, ruimtelijke behoeften) in de kustzone. Men onderzoekt ondermeer hoe men bij de versterking van waterkeringen of bij de inrichting van kustgebieden op een vooruitstrevende manier kan inspelen op deze ontwikkelingen. Nederland werkt twee pilots uit in de Westerschelde. Bij Ellewoutsdijk (noordkant Westerschelde) en bij Perkpolder (zuidkant Westerschelde) wordt onderzocht hoe functie en ontwikkelingen te combineren zijn.

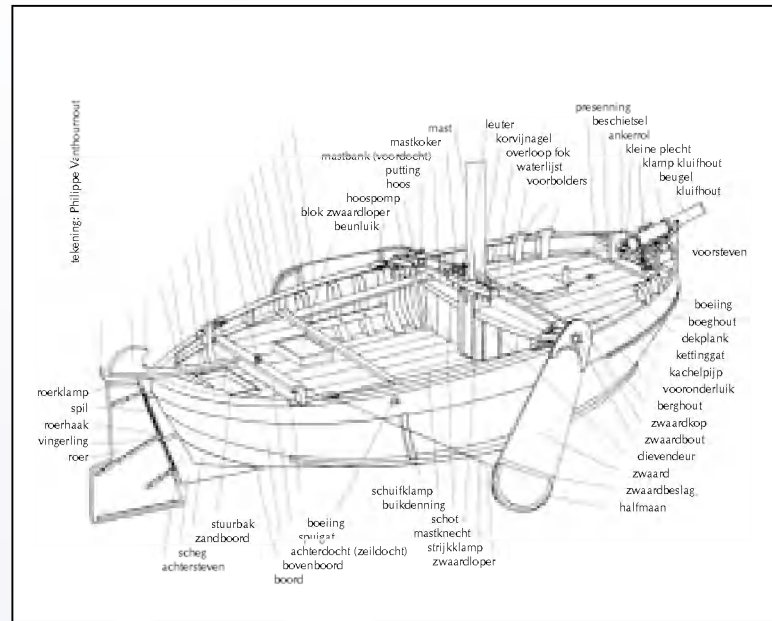
Voor meer informatie:

Leo Adriaanse en Eric Blaakman, RWS directie Zeeland, +31(0)118 686400/652, l.adriaanse@dzl.rws.minvenw.nl en e.j.blaakman@dzl.rws.minvenw.nl

Vissersschepen uit vervlogen tijden

Een hoogaars (links) en een hengst (rechts) op de Schelde

Kijkend naar de Schelde kan men zich nauwelijks een voorstelling maken van de voormalige visserij met zeilschepen, want het staal en de motorkracht van nu zijn van een andere wereld. De historie van de visserij is echter gelukkig niet uitgewist en kan zich zelfs in een toenemende belangstelling verheugen. De aandacht gaat uit naar de zeilvaart uit de periode 1830 - 1930. Er zijn nog enkele oude schepen in de vaart en er is een uitgebreid archief. De geschriften van Jules van Beylen, die werkte als conservator bij het Nationaal Scheepvaart Museum te Antwerpen, zijn verplichte literatuur voor de liefhebber. Technische zaken, maar ook sociale en economische, worden daarin behandeld. Het verhaal van de vissers zelf is meesterlijk vastgelegd door de journalisten Kees Slager en Paul de Schipper in 'Vissers verhalen over hun leven in de delta'. De tastbare herinnering wordt tenslotte gekoesterd door organisaties die oude vissersboten opsporen en in stand houden: Stichting Behoud Hoogaars en Stichting Tolerant.

Na de scheiding van Nederland en België in 1830 komt de visserij op het Schelde-estuarium in een bloeiperiode. Dat had minder te maken met die scheiding dan met de toenemende internationale handel. Frankrijk, België en Engeland waren voor de Scheldevisserij belangrijke afzetgebieden voor visproducten. De mogelijkheden voor de Belgische vissers om op de Zeeuwse stromen noordelijk van de Westerschelde te kunnen vissen werden door de genoemde scheiding echter wel beperkt. Dit leidde ertoe dat velen onder Nederlandse vlag gingen varen. De 'uitgevlagde' schepen voeren onder het kenteken CLN (Clinge).

KNOTS
De vissersschepen kwamen veelal uit de regio. Belgisch Vlaanderen en Oost Zeeuws-Vlaanderen hadden daarbij een voorkeur voor het scheepstype 'hengst' - de andere delen van het estuarium kozen voor de 'hoogaars'. Beide waren van het type platbodeme, maar de laatste was een snellere boot en meer geschikt voor het ruwe water in de Scheldemonde. Er waren ook nog andere scheepjes. Vanuit het Antwerpse voeren de vissers met de 'knots'. Deze was bedoeld voor de zoetwatervisserij, maar kwamen evengoed voor in de Scheldemonde. De vloot van de Scheldevisserij bestond verder uit de streekeigen Baasrodense

botter, Mariekerkse boot en de boeieraak, maar ook uit de 'uitheemse' Lemmeraak en de schokker en daarmee is deze opsomming nog allerminst uitputtend. Treffend zijn de cijfers van de viscapaciteit van de Zeeuwse havens uit bijvoorbeeld 1891: Arnemuiden, Yerseke en Tholen telden elk rond 45 hoogaarsen, terwijl Clinge het met maar liefst 80 hengsten deed. Er lagen in die havens slechts 'een handvol' andere scheepstypen. De hengsten van Clinge behoorden bijna alle toe aan Belgische vissers. Breskens had als beginnend vissersdorp slechts 9 hoogaarsen.

HAVENS
De vissers haalden in die tijd goede vangsten binnen, de waterverontreiniging had zijn tol nog niet geëist. In de monding van de Westerschelde werd vooral op garnaal en schardijn (sprot) gevestigd door de vissers van Vlissingen, Breskens, Arnemuiden en Antwerpen. Dieper in het estuarium haalden de vissers garnaal, kreukel, krab, bot en paling

naar boven. Daar waren vissers uit talrijke Schelde-havens bij betrokken. De mosselvisser waren geconcentreerd in Emmahaven (Clinge/Nieuw Namen), de Paal, Boekhoute en Philippine. Rond 1900 ontwikkelde Philippine zich tot het belangrijkste mosselcentrum van Nederland. Door het dicht-slibben van de Braakman moest Philippine die rol al in de jaren '30 aan Yerseke afstaan.

KARIGE WINST

De vissers zetten hun product lokaal af, terwijl commissio-nairs en gespecialiseerde bedrijven de handel over grote afstand verzorgden. Gar-

naalpellerijen behoorden tot die laatste groep.

De Zeeuwse vissers voeren ook zelf de Schelde op om mosse-len te verhandelen en te venten in plaatsen als Antwerpen, Aalst, Boom, Mechelen en Lier. Een visser had het in die jaren niet breed. Als er voor de tocht naar Antwerpen geen wind was, moesten de schepen in konvooi worden getrokken door een motorboot en werd de karige winst flink afge-roomd. Met een retourvracht handelswaar konden ze dat soms ruimschoots goed maken. Dat onderstreepte ook de kwaliteit van de platbodems als transportschip.

ERFGOED

Na 1930 was het gedaan met de zeilvaart in de visserij. Een enkeling hield het vol tot in de jaren 1950. Investeren in modern materieel was niet altijd mogelijk. Motorkracht was nog een tijd ingezet op de houten boten, maar daarop waren ze niet gebouwd. Een zwaar stampende motor bleek funest voor de houten verbindingen. De vissersvloot op het Schelde-estuarium reduceerde overigens sowieso al door de sterke achteruitgang van de visstand.

De waardering van de houten zeilvaart als cultuurhistorisch erfgoed kon niet uitblijven.

Men zag de laatste hoogaarden, hengsten et cetera verdwijnen. Daarop ontstonden er organisaties die materiaal gingen opkopen en conserveren. Als varende museumstukken zijn ze nu op onze wateren aan te treffen. Ook worden de dossiers voortvarend gevuld met informatie over de zeilvaart van circa honderd jaar geleden. De generatie die het werkelijk beleefd heeft, kon daar nog net op tijd een mondelinge bijdrage aan leveren. (Harry Raad)

MEER INFORMATIE:

Stichting Tolerant:
www.tolerant.be
Stichting Behoud Hoogaars:
www.hoogaars.nl

Gespot!

Jol 124a Petrus uit Mariekerke

Mariekerke aan de Schelde – beter bekend als het dorp Terhaven in de VRT-reeks 'Stille Waters' - is vanouds een vissersdorp. Toen de visserij op de Schelde nog een belangrijke bron van inkomsten was, viste men bijzonder veel op paling, maar ook op bot en spiering, en de traditionele 'meivis'. Hierbij gebruikten de vissers een 'jol'. Typisch aan de jol was dat het middendeel, de beun, door tussenschotten was

gescheiden van de plecht en het achterste gedeelte. De beun was geperforeerd, zodat er water in stond. Daarin werd de vis levend bewaard, zodat hij vers bleef. Het achterste gedeelte was bestemd voor de visnetten en voor in de plecht sliepen de vissers. "Een bene-pen ruimte, zodat men zich slechts met z'n drieën tegelijk kon keren in zijn slaap", vertelt Alois anekdotisch. Alois Van Hemelrijk (1922) is nog als jongeling tijdens de oorlogsjaren mee gevaren. De meeste vissers van Mariekerke zijn hoogbejaard overleden in de jaren '90.

Van de jol "Petrus" (124 A), die verging in 1942, is een replica gebouwd. Ze staat in de tuin van de pastorie te Mariekerke, net onder de Scheldedijk, en is vanaf de dijk te bewonderen, met een bord met alle uitleg erbij.

De Lichtjes van de Schelde

In onze vorige nieuwsbrief werd het liedje 'Zie ik de lichtjes van de Schelde' onterecht toegerekend aan Louis Neefs.

Een oplettende lezer die als kleine jongen in de jaren vijftig het liedje vele malen thuis heeft gehoord waar het plaatje grijsgedraaid werd, wist ons te vertellen dat de oorspronkelijke vertolker Bobbejaan Schoepen is.

Leuk detail: deze man wordt in de 'Belgian Pop & Rock Archives' beschreven als 'legendary singer and performer from the days when Flanders was still known as the Wild West and the Belgians all wore Stetsons and cowboy boots'...

Zo wordt de laatste 'Inspiratiebron' toch nog waardig afgesloten! (BB)

Hooi van Zeeuwse dijken omstreden

Maaibeheer onder de loep

“Overspannen tureluurs”, Vogels door grasmaaimachine aan stukken gereten”, “Broedende karekiet zorgt voor vertraging”, het zijn slechts enkele koppen van krantenberichten uit de Zeeuwse regionale kranten van afgelopen voorjaar en zomer. De gemoederen over het maaibeheer kunnen blijkbaar hoog oplopen. Het lijkt zo simpel: maai het te hoge gras en voer het aan de schapen, maar de praktijk is weerbarstig, want er zijn forse tegenstrijdige belangen in het geding. De Schelde Nieuwsbrief inventariseerde recente ervaringen aan weerszijden van de grens in Zeeland en Vlaanderen.

De Zeeuwse boeren, burgers en buitenlui moeten zich net als elke andere Nederlander houden aan de Flora- en faunawet die op 1 april 2002 in werking trad. Dit is de vertaling van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de Nederlandse wetgeving. Volgens deze wet is het verboden om te maaien in het broedseizoen, van half maart tot half juli, als er vogels broeden in het gras op de (Schelde)dijken, bermen of andere te maaien terreinen. Het agentschap LASER van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) verleent ontheffing, maar alleen voor beschermde planten- en diersoorten, niet voor broedende vogels. De wet dient dus om zeldzame flora en fauna te beschermen. Maar dat doel werd duidelijk niet bereikt op de Scheludedijken tussen Walsvoorden en Kruispolderhaven. De jonge vogels die afgelopen voorjaar en zomer verdwenen

in de grasmaaimachines, waren aanleiding voor de commotie. Ook een beschermde plant als de bijenorchis na de Deltawerken juist aan een opmars begonnen wordt bedreigd.

PROTEST

Natuurbeschermingsverenigingen, politieke partijen en geëngageerde burgers kwamen in opstand tegen de “slachtpartijen” en het kortwieken van de beschermde plantensoorten. Natuurbeschermers ijveren voor gefaseerd maaien, waarbij 10-20% van de vegetatie blijft staan, en de overlevingskansen voor dagvlinders groter worden.

De boeren zelf hebben het er ondertussen moeilijk mee. Het is niet fijn om afgeschilderd te worden als dierenbeul, maar de maand juni is immers hooimaand. Op de dijken hooien ze dan normaliter, waarna ze het hooi in de wintermaanden

gebruiken als voer voor de schapen. Verder is de voedingswaarde van het gras het hoogst eind mei, begin juni, en dan willen de agrariërs maaien. Ook is later maaien slecht voor de grasmatten van de dijken. Het maaibeleid is in die zin flexibel dat de maaiers eigenlijk altijd mogen maaien, maar op het moment dat ze broedende vogels aantreffen moet er een oplossing worden gevonden. Dat kan zijn: later maaien of de nesten trachten te verplaatsen in samenwerking met een natuurvereniging. Boeren zijn niet onwillig, maar de praktijk wijst uit dat niet altijd de tijd wordt genomen om vooraf na te gaan of broedende vogels aanwezig zijn, met alle gevolgen van dien.

VERBETERING IN ZICHT

Gemeenten en waterschappen beloven inmiddels beterschap. De Flora- en faunawet verplicht overheden te inventariseren

waar eventuele beschermde plantensoorten groeien. Steeds meer gemeenten en waterschappen kunnen deze gegevens inmiddels in kaart brengen. De waterschappen bezien of ze de pachtovereenkomsten met de boeren kunnen aanpassen. Op andere dijkvakken zijn al goede resultaten behaald met de aanleg van kleidijken, zodat onder andere bij Saefting al een aantal natuurlijke fourageer- en broedplaatsen aanwezig zijn.

VLAANDEREN

Het Vlaamse Bermbesluit dateert al van 1984. Vlaanderen was daarmee de omliggende landen een stap voor. Met het bermbesluit wil de overheid een natuurvriendelijk bermbeheer stimuleren via een aangepast maaibeheer. In een omzendbrief van 1993 vraagt de minister bovendien aan elke berm- of dijkbeheerder om een bermbeheersplan met een maaischema op te stellen. Technische en financiële implicaties (bv. afvoer en verwerking van maaisel) maken echter dat het besluit nog steeds niet overal in al zijn facetten wordt toegepast. Nieuwe initiatieven en publicaties moeten het natuurvriendelijk bermbeheer daarom regelmatig opnieuw onder de aandacht brengen.

De grootste verdienste van het Bermbesluit is dat overheden en bevolking versneld bewust gemaakt zijn van de natuurwaarde van onze wegbermen en dijken. Het zijn immers ecologische groene aders waar veel planten en dieren tijdelijk of permanent een leefgebied vinden, vaak nadat hun oorspronkelijk leefmilieu verdween. In verstedelijkt Vlaanderen moet je de natuur nu eenmaal vaak zoeken op plaatsen waar je ze niet onmiddellijk verwacht... Het Bermbesluit bepaalt dat er niet gemaaid mag worden vóór 15 juni en een eventuele twee-

de maaibeurt niet vóór 15 september. Bij een laat maaitijdstip kunnen de in de lente bloeiende planten zaad vormen, zodat de berm soortenrijk blijft. Ook is het gebruik van biociden in bermen en op dijken sinds 1984 streng verboden.

VERSCHRALING

Een tweede belangrijk luik van het Bermbesluit zegt dat het maaisel binnen 10 dagen afgevoerd moet worden. Met de afvoer van de nutriënten verschraalt de bodem en zal volgens de ecologische theorie de soortenrijkdom stijgen. De praktijk wijst echter veelal anders uit. Zo blijft de beoogde verschraling van de bodem beperkt, doordat bijvoorbeeld zure regen en luchtvervuiling extra nutriënten aanvoeren. Verder kampen bermbeheerders met de vraag waar ze het maaisel moeten laten. Een deel van het maaisel komt in aanmerking als veevoer, maar op langere termijn is composteren wellicht de enige grootschalige oplossing. Ook hangt er aan de uitvoering van dit Bermbesluit

een prijskaartje: goed bermbeheer kost gemiddeld het driedubbele van slecht beheer, maar één derde kan wel terugwonnen worden door verkoop van de compost.

DIJKEN

De praktijk is dus weerbarstig en iedere plek kent zijn eigen specifieke problemen. Wat gebeurt er dan op Scheldedijken? Hoe pakt het daar uit? In Vlaanderen is de afdeling Zeeschelde van de Administratie Waterwegen en Zeewezen belast met het beheer van de dijken. Dijken worden bij aanleg ingezaaid om erosie tegen te gaan. Hiervoor gebruiken de beheerders tegenwoordig een mengsel van zaden uit de directe omgeving, om floravervalsing tegen te gaan. Verder

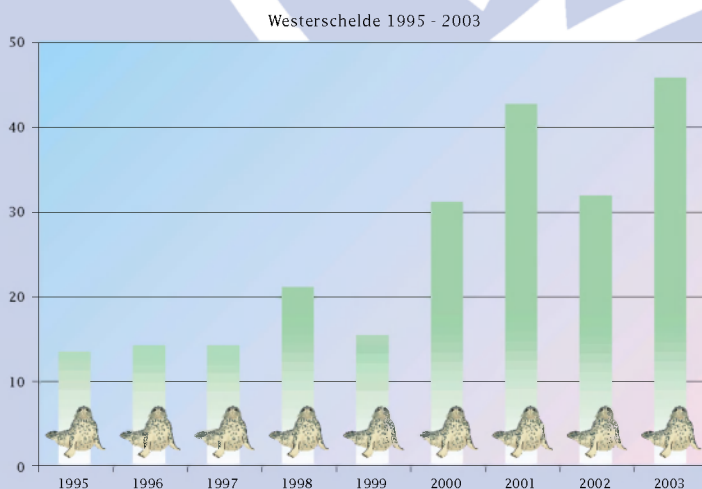
bepaalt de helling van de dijk in belangrijke mate de technische beheersmogelijkheden. Steile hellingen kunnen ze niet of nauwelijks machinaal maaien. Begrazing (met schapen bv.) is op zulke hellingen wel mogelijk. Waar mogelijk wordt gekozen voor een spontane ontwikkeling van de vegetatie met bos- of struikvorming. Het Vlaamse bermbeheer lijkt daarmee nog steeds een stapje voor. (SDF en KW)

MEER INFORMATIE:

“Werk aan de berm! Handboek botanisch bermbeheer”, Arnout Zwaenepoel 1998
www.minlnv.nl/thema/groen/natuur/
www.zlto.nl
www.awz.be

Zeehond terug in westerschelde

Geleidelijk aan zie je steeds meer Gewone zeehonden (*Phoca vitulina*) in de Westerschelde. Maar waar vroeger - van de 16e tot in de 20e eeuw - vooral de jacht het aantal beïnvloedde, bepalen nu andere factoren, zowel positieve als negatieve, de grootte van de populatie.

Overzicht waarnemingen zeehonden
1976 - 2005

NB. Bij de telling in 2004 is het aantal zeehonden in de Westerschelde gedaald naar 38. De oorzaak is niet bekend.

Het aantal zeehonden in de druk bevaren Westerschelde neemt sinds 1995 voorzichtig toe. In 1991 zag men bij luchtwaarnemingen nog slechts drie zeehonden en in 2001, voor de virusuitbraak, waren dat er meer dan veertig. Maar ook de populatie in de Westerschelde ontkwam in 2002 helaas niet aan het zeer besmettelijke zeehondenvirus waardoor het aantal terugviel. Het is verheugend om een jaar later vast te kunnen stellen dat de Westerschelde populatie alweer is uitgebreid tot meer dan 45 dieren.

Naast natuurlijke oorzaken zoals de aanwezigheid van voldoende zandbanken met steile plaatranden in combinatie met diep water van voldoende kwaliteit en met de noodzakelijke hoeveelheid voedsel kan ook het terugzetten van gerevalideerde dieren van invloed zijn op de omvang van de huidige populatie in de Westerschelde en in het ZW Del-

tagebied. Het opvangcentrum “Sea Life België” uit Blankenberge, verzorgt dat terugzetten. Het toenemend aantal vaarbewegingen op de Westerschelde, de steeds grotere schepen en de toename van de stroomsnelheid kunnen evenzeer van invloed zijn op de omvang van het aantal zeehonden. Tot op heden is dat niet onderzocht.

Tellingen vanuit de lucht, in de periode 1995-2003, leren dat tweederde van de Westerschelde populatie zeehonden in het oostelijk deel verblijft. Recent is gebleken dat hier, en dan voornamelijk op de Platen van Valkenisse en op de Molenplaat, jaarlijks een klein aantal jongen wordt geboren. Het gaat goed met de populatie en het lijkt er op dat de zeehond inderdaad terug is in de Westerschelde. (FB)

INFORMATIE:

www.sealifeeurope.com.
Bron cijfers: Provincie Zeeland.

Slapen op het Scheldestrand

Slapen op het strand tussen Vlissingen en Zoutelande is voor de bewoners van de strandhuisjes een jaarlijks terugkerend ritueel. Ongeveer 300 honderd bijna complete "appartementen" zijn van 1 april tot 30 september beschikbaar voor strandliefhebbers uit alle windstreken.

Zo ook voor de familie Plouvier die vandaag bezoek krijgt van de Schelde Nieuwsbrief. Voor dat ik bij de familie arriveer moet ik een lange weg afleggen. Vanaf het parkeerterrein is het 10 minuten lopen richting strand. Al lopend in de duinen hoor je het ruisen van de zee en als ik de top van de duinen bereik, opent zich plotseling een zicht tot Zeebrugge en Breskens. Aan de duinrand links en rechts vanaf de trap staan rijen huisjes van verschillende grootte en vormen. Het fraaie zicht op de Scheldemonding raakt je binnenste, zeker als een voorbijgaand schip extra de aandacht trekt en je neus de zilte lucht binnenhaalt. Na enige minuten zwoegend door het mulle zand sta ik in het mooie strandverblijf, vriendelijk verwelkomd door de

vrouw des huizes. De Ierse collië kwispelt vrolijk met haar staart naast de baas. Na een korte informele uitwisseling en een kopje koffie wordt het tijd om vragen af te vuren aan Wilma en Jacques.

GENIETEN

Na de vraag 'wat is nu zo bijzonder aan het wonen en slapen aan het Scheldestrand?', steekt Jacques van wal. "Alles van thuis en je drukte van het werk laat je achter je en je ervaart de wereld van zee en zand. Al je zorgen waaien hier van je vandaan en zo dicht bij huis, 5 km hier vandaan, heb ik dan een vakantiegevoel. Slapen op strand heeft ook iets bijzonders zeker als je het gekrijst van meeuwen hoort of een ronkend schip als je in bed ligt" Wilma vult aan: "Je leeft hier in een grote vrije ruimte, geniet van het leven. Je kunt lekker aan de waterkant zitten in je strandstoel met medebewoners, wat babbelen met je voeten in het water waarbij je constant je stoel moet verzetten bij opkomend water. Ook kun je gezellig volleyballen, de Libelle lezen, zwemmen en met de hond wandelen of wakker worden op strand met een lekker ochtendontbijt en een krant genietend van de rust"

Jacques: "Je hebt hier eerder het gevoel aan zee te zitten dan aan de rivier de Schelde omdat je ook heel ver in zee kunt kijken". De familie heeft het huisje al meer dan 12 jaar en Wilma geniet nog steeds van alle zeiljachtjes en de veerboot die heen en weer vaart tussen Breskens en Vlissingen en goed te zien is vanuit haar strandstoel.

WERKEN IN DE SCHELDESTAD

Samen hebben Wilma en Jaques een schoenenwinkel in de Scheldestad Vlissingen, want zonder inkomsten geen plezier. De plaats waar de Plouviërs werken is minder dan 400 meter verwijderd van de (Wester)Schelde. Het is eigenlijk altijd mooi weer voor mij, aldus Jacques. "Als het slecht weer is, dan is het druk in de stad en de winkel en ben ik niet op het strand. Bij heel mooi weer is het niet druk in de winkel en kan ik soms even een moment op het strand genieten." "Voor mij is het een mooie afwisseling, werken in de winkel, even weer actief en terug genieten op strand, heerlijk toch", zegt Wilma.

LUCHTVERVUILING

Eén kleine zorg blijkt er toch wel te zijn. "Je ziet steeds meer een grauw gele band van luchtvervuiling boven de horizon verschijnen en dan zitten we zelf ook niet meer in de frisse lucht waar zelfs de Duitse toeristen voor komen." Vandaag is de grauwsluiër aan de horizon van de Schelde echter niet te zien, "dus laten we maar lekker even genieten" zegt Wilma en haalt de kurk uit de fles. Na een lekker wijntje verlaat ik het strand, vriendelijk uitgezwaaid door Wilma en Jacques. (BS)

COLOFON

De Schelde Nieuwsbrief is een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse kwartaaluitgave van het Schelde InformatieCentrum.

Abonnementen zijn gratis. De nieuwsbrief valt onder verantwoordelijkheid van de in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde participerende organisaties, de Administratie Waterwegen en Zee- wezen, AMINAL afdeling Natuur en het Instituut voor Natuur- behoud. Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Europese LIFE project MARS. De in de nieuwsbrief gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de participerende organisaties.

SHELDE INFORMATIECENTRUM
Grenadierweg 31, Postbus 8039
4330 EA Middelburg
Telefoon +31 (0)118 672293
E-mail: info@scheldenet.nl
Coördinator: Anja Phernambucq

**Schelde InformatieCentrum
op Internet**
www.scheldenet.be
www.scheldenet.nl

CORRESPONDENTIEADRES BELGIË
Schelde InformatieCentrum/
Vlaanderen
P/a VLIZ
Vismijn, Pakhuizen 45-52
8400 Oostende
Telefoon +32 (0)59 342144
info@scheldenet.be

REDACTIE
Bregje Beyst, Frans Broodman,
Steven De Froy, Else De Schryver,
Ben Sinke, Ingrid Verbessen,
Katrien Weyn

EIND- EN HOOFDREDACTIE
Laurens Vogelezang, respectie-
velijk Jolanda Duinkerke

ILLUSTRATIES
Jan van de Broeke RIKZ,
Gerrit Zomer, Stichting Tolerant,
Het Zwin Knokke-Heist, Ben Sinke,
Ed Stikvoort en Ruben van
Eeckhout

VORMGEVING EN PRODUCTIE
Grafisch Bedrijf Pitman, Goes

OPPLAGE
3200

OVERNAME VAN ARTIKELN
Overname van artikelen is mo-
gelijk met bronvermelding en na
toestemming van de redactie

ISSN 1382-9513